

ZASADY POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA PODEJRZENIA POPEŁNIENIA NADUŻYCIA FINANSOWEGO I OSZUSTWA W BIURZE ZWIĄZKU GMIN I POWIATÓW SUBREGIONU ZACHODNIEGO WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO Z SIEDZIBĄ W RYBNIKU

§ 1

Słownik pojęć

1. **Nieprawidłowość** – zgodnie z art. 2 pkt 36 Rozporządzenia ogólnego oznacza każde naruszenie prawa unijnego lub prawa krajowego dotyczącego stosowania prawa unijnego, wynikające z działania lub zaniechania podmiotu gospodarczego zaangażowanego we wdrażanie EFSI, które ma lub może mieć szkodliwy wpływ na budżet Unii poprzez obciążenie budżetu Unii nieuzasadnionym wydatkiem.
2. **Podejrzenie popełnienia nadużycia** – oznacza zgodnie z zapisami Rozporządzenia Delegowanego Komisji (UE) 2015/2970 z dnia 8 lipca 2015 r. nieprawidłowość, która prowadzi do wszczęcia postępowania administracyjnego lub sądowego na poziomie krajowym w celu stwierdzenia zamierzonego działania w szczególności nadużycia finansowego, o którym mowa w art. 1 (1) (a) Konwencji o ochronie interesów finansowych Wspólnot Europejskich sporządzona w Brukseli dnia 26 lipca 1995 r. Przypadek naruszenia przepisów, spełniający kryteria określone w powyższej definicji, należy kwalifikować jako podejrzenia nadużycia finansowego w momencie uzyskania przez właściwą instytucję inicjującą informacji o sporządzeniu przez prokuratora aktu oskarżenia.
3. **Nadużycie finansowe** – zgodnie z art. 1 Konwencji sporządzonej na mocy art. K.3 Traktatu o Unii Europejskiej w sprawie ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich jest to jakiegokolwiek umyślne działanie lub zaniechanie naruszające interesy finansowe Wspólnot Europejskich:
 - a) w odniesieniu do wydatków, jakimkolwiek umyślnym działaniu lub zaniechaniu dotyczącym:
 - wykorzystaniu lub przedstawieniu fałszywych, nieścisłych lub niekompletnych oświadczeń lub dokumentów, które ma na celu sprzeniewierzenie lub bezprawne zatrzymanie środków z budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich lub budżetów zarządzanych przez Wspólnoty Europejskie lub w ich imieniu;
 - nieujawnieniu informacji z naruszeniem szczególnego obowiązku, w tym samym celu;
 - niewłaściwym wykorzystaniu takich środków do celów innych niż te, na które zostały pierwotnie przyznane;

b) w odniesieniu do przychodów, jakimkolwiek umyślnym działaniu lub zaniechaniu dotyczącym:

- wykorzystania lub przedstawienia fałszywych, nieścisłych lub niekompletnych oświadczeń lub dokumentów, które ma na celu bezprawne zmniejszenie środków budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich lub budżetów zarządzanych przez lub w imieniu Wspólnot Europejskich;
- nieujawnienia informacji z naruszeniem szczególnego obowiązku, w tym samym celu;
- niewłaściwego wykorzystania korzyści uzyskanej zgodnie z prawem, w tym samym celu.

Nadużyciem jest wszelkie działanie lub zaniechanie, łącznie z podaniem błędnych informacji, które w sposób świadomy lub lekkomyślny wprowadza w błąd lub usiłuje wprowadzić w błąd stronę w celu osiągnięcia korzyści finansowej lub innej albo uniknięcia zobowiązania. Do najczęściej identyfikowanych nadużyć finansowych należą, m.in.: korupcja, konflikt interesów, nadużycia finansowe występujące podczas zamówień publicznych oraz fałszerstwa.

4. **Korupcja** – zgodnie z art. 1 ust. 3a ustawy o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, oznacza czyn:

- a) polegający na obiecywaniu, proponowaniu lub wręczaniu przez jakąkolwiek osobę, bezpośrednio lub pośrednio, jakichkolwiek nienależnych korzyści osobie pełniącej funkcję publiczną dla niej samej lub dla jakiegokolwiek innej osoby, w zamian za działanie lub zaniechanie działania w wykonywaniu jej funkcji;
- b) polegający na żądaniu lub przyjmowaniu przez osobę pełniącą funkcję publiczną bezpośrednio, lub pośrednio, jakichkolwiek nienależnych korzyści, dla niej samej lub dla jakiegokolwiek innej osoby, lub przyjmowaniu propozycji lub obietnicy takich korzyści, w zamian za działanie lub zaniechanie działania w wykonywaniu jej funkcji;
- c) popełniany w toku działalności gospodarczej, obejmującej realizację zobowiązań względem władzy (instytucji) publicznej, polegający na obiecywaniu, proponowaniu lub wręczaniu, bezpośrednio lub pośrednio, osobie kierującej jednostką niezaliczaną do sektora finansów publicznych lub pracującej w jakimkolwiek charakterze na rzecz takiej jednostki, jakichkolwiek nienależnych korzyści, dla niej samej lub na rzecz jakiegokolwiek innej osoby, w zamian za działanie lub zaniechanie działania, które narusza jej obowiązki i stanowi społecznie szkodliwe odwzajemnienie;
- d) popełniany w toku działalności gospodarczej obejmującej realizację zobowiązań względem władzy (instytucji) publicznej, polegający na żądaniu lub przyjmowaniu bezpośrednio lub pośrednio przez osobę kierującą jednostką niezaliczaną do sektora finansów publicznych lub pracującą w jakimkolwiek charakterze na rzecz takiej jednostki, jakichkolwiek nienależnych korzyści lub przyjmowaniu propozycji lub obietnicy takich korzyści dla niej

samej lub dla jakiegokolwiek innej osoby, w zamian za działanie lub zaniechanie działania, które narusza jej obowiązki i stanowi społecznie szkodliwe odwzajemnienie.

Na potrzeby niniejszego dokumentu przyjmuje się, że korupcja stanowi szczególny rodzaj nadużycia finansowego.

5. **Oszustwo** – definicja zawarta w Konwencji o ochronie interesów finansowych Wspólnot Europejskich z dnia 26 lipca 1995 roku, ustanowiona na podstawie art. K. 3 Traktatu o Unii Europejskiej za oszustwo uznaje:

- a) w kwestii wydatków - każde podjęte świadomie działanie lub zaniechanie odnoszące się do:
 - wykorzystania lub przedłożenia fałszywych, niekompletnych lub nieścisłych oświadczeń lub dokumentów, w wyniku czego zostały przekazane i zatrzymane nienależne fundusze pochodzące z ogólnego budżetu Wspólnot Europejskich lub z budżetów zarządzanych przez lub w imieniu Wspólnot Europejskich;
 - nieudostępnienia informacji, stanowiącego pogwałcenie określonego zobowiązania, powodującego taki sam skutek;
 - sprzeniewierzenie środków na inne cele aniżeli te, na które zostały one przyznane;
- b) w kwestii przychodów - każde świadome działanie lub zaniechanie odnoszące się do:
 - wykorzystania lub przedłożenia podrobionych, przerobionych dokumentów, niekompletnych lub nieścisłych oświadczeń lub dokumentów, w wyniku czego zostały bezprawnie pomniejszone zasoby ogólnego budżetu Wspólnot Europejskich lub budżetów zarządzanych przez lub w imieniu Wspólnot Europejskich;
 - nieudostępnienia informacji, stanowiącego pogwałcenie określonego zobowiązania, powodującego taki sam skutek;
 - sprzeniewierzenie legalnie uzyskanej korzyści, powodujące taki sam skutek.

6. **Ryzyko rezydualne** - ryzyko lub niebezpieczeństwo zdarzenia, zjawiska lub okoliczności, które po zastosowaniu wszelkich możliwych, bądź częściowych środków kontroli oraz najlepszych praktyk w postępowaniu z nim nadal pozostaje;

7. **nieprawidłowość systemowa** – zgodnie z art. 2 pkt. 38 rozporządzenia ogólnego, oznacza każdą nieprawidłowość, która może mieć charakter powtarzalny, o wysokim prawdopodobieństwie wystąpienia w podobnych rodzajach operacji, będącą konsekwencją istnienia poważnych defektów w skutecznym funkcjonowaniu systemu zarządzania i kontroli, w tym polegającą na niewprowadzeniu odpowiednich procedur zgodnie z niniejszym rozporządzeniem oraz z przepisami dotyczącymi poszczególnych funduszy;

8. **konflikt interesów** – m.in. zgodnie z art. 57 ust. 2 rozporządzenia finansowego istnieje wówczas, gdy bezstronne i obiektywne pełnienia funkcji podmiotu działającego w sferze finansów lub innych osób uczestniczących w wykonaniu, zarządzaniu, audycie lub kontroli budżetu UE lub budżetu środków publicznych – jest zagrożone z uwagi na względy rodzinne,

emocjonalne, sympatie polityczne lub przynależność państwową, interes gospodarczy lub jakiegokolwiek inne interesy wspólne z beneficjentem lub inne interesy pozostające w sprzeczności z pełnioną funkcją i stanowiskiem pracy przez określoną osobę.

Ponadto, zgodnie z art. 24 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/24/UE z dnia 26 lutego 2014 r., pojęcie konfliktu interesów obejmuje co najmniej każdą sytuację, w której członkowie personelu instytucji zamawiającej lub dostawcy usług w zakresie obsługi zamówień działającego w imieniu instytucji zamawiającej biorący udział w prowadzeniu postępowania o udzielenie zamówienia lub mogący wpłynąć na wynik tego postępowania mają, bezpośrednio lub pośrednio, interes finansowy, ekonomiczny lub inny interes osobisty, który postrzegać można jako zagrażający ich bezstronności i niezależności w związku z postępowaniem o udzielenie zamówienia.

§ 2

Działania niosące ryzyko popełnienia nadużyć finansowych i oszustw

1. Działania pracowników Biura Związku niosące za sobą największe ryzyko popełnienia nadużyć finansowych i oszustw to:
 - a) realizacja zamówień publicznych;
 - b) ocena i wybór projektów do dofinansowania ze środków zewnętrznych;
 - c) realizacja projektów przez Związek.
2. W ramach realizacji Regionalnych Inwestycji Terytorialnych RPO WSL 2014 – 2020, działania pracowników Biura Związku niosące za sobą największe ryzyko popełnienia nadużyć finansowych i oszustw to:
 - a) współpraca z Instytucją Zarządzającą RPO WSL 2014 – 2020 harmonogramu konkursów dla działań/poddziałań,
 - b) współpraca z Instytucją Zarządzającą RPO WSL 2014 – 2020 przy opracowaniu kryteriów wyboru projektów,
 - c) współpraca z Instytucją Zarządzającą RPO WSL 2014 – 2020 w wyborze ekspertów zewnętrznych dokonujących oceny projektów,
 - d) realizacja zadań związanych z wyborem projektów do dofinansowania w ramach RPO WSL,
 - e) realizacja celów RPO i wskaźników postępu rzeczowego oraz finansowego określonych w Porozumieniu z 13 marca 2015 r. ,
 - f) monitorowanie postępu w realizacji działań/poddziałań zgodnie z wytycznymi Instytucji Zarządzającej RPO WSL 2014 – 2020.

3. Analizę ryzyka popełnienia nadużyć finansowych i oszustw dokonuje Dyrektor Związku.
4. Identyfikacja i ocena ryzyka popełnienia nadużyć finansowych i oszustw w ramach RIT prowadzona jest **co najmniej raz do roku w terminie do 10 stycznia danego roku kalendarzowego** na arkuszu, którego wzór stanowi załącznik nr 1 do niniejszych Zasad.
5. Analiza ryzyka, o której mowa w ust. 4 prowadzona jest na podstawie „Zasad dotyczących wprowadzenia skutecznych i proporcjonalnych środków zwalczania nadużyć finansowych oraz zarządzania ryzykiem nadużyć finansowych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020”, przyjmowanych przez Zarząd Województwa Śląskiego.
6. Pracownicy Biura Związku prowadzą stały monitoring możliwości popełnienia nadużyć finansowych i oszustw, przy wykonywaniu obowiązków służbowych.
7. Zarówno analiza, o której mowa w ust. 3, 4, jak i monitoring, o którym mowa w ust. 6 prowadzone są ze szczególnym uwzględnieniem wykazu sygnałów ostrzegawczych nadużyć finansowych (tzw. „czerwonych flag”), których zestawienie stanowi załącznik nr 3 do Zasad.

§ 3

Środki minimalizacji ryzyka

W celu zminimalizowania ryzyka popełnienia nadużyć finansowych i oszustw ustala się następujące zasady postępowania:

- a) przestrzeganie przez pracowników Biura Kodeksu Etycznego wprowadzonego zarządzeniem organizacyjnym Dyrektora Związku;
- b) zapewnienie przez dyrektora Związku działań kontrolnych, przestrzegania zasad etycznych;
- c) podejmowanie przez Dyrektora Związku działań mających na celu podnoszenie poziomu świadomości pracowników Biura w zakresie ryzyka nadużyć finansowych;
- d) podejmowanie przez Dyrektora Związku i pracowników IP RIT działań mających na celu podnoszenie poziomu świadomości potencjalnych beneficjentów (np. podczas spotkań subregionalnych lub na stronie internetowej IP RIT).

§ 4

Procedura postępowania

W przypadku wystąpienia podejrzenia popełnienia nadużycia finansowego lub oszustwa:

- a) każdy pracownik lub podmiot zewnętrzny, w przypadku uzasadnionych podejrzeń bądź informacji o potencjalnym naruszeniu przepisów prawa odnoszących się do nadużyć finansowych, podejrzeniu oszustwa lub próby oszustwa bądź spotkania się z próbą korupcji zobowiązany jest do:
 - zdecydowanej odmowy przyjęcia propozycji korupcyjnej;

- niezwłocznego zgłoszenia informacji o zaistniałej sytuacji bezpośrednio przełożonemu lub innej osobie z Zarządu Związku;
 - opisanie zdarzenia w stosownej notatce;
 - współpracy z organami ścigania w celu wyjaśnienia okoliczności zdarzenia;
- b) Dyrektor Związku bądź inny Członek Zarządu zobowiązany jest do niezwłocznego przekazywania spraw dotyczących nadużyć finansowych właściwym organom dochodzeniowym;
- c) w przypadku Regionalnych Inwestycji Terytorialnych RPO WSL na lata 2014-2020 ww. osoby informują również o zaistniałej sytuacji IZ RPO WSL;
- d) pracownicy zobowiązani są do pełnej współpracy we wszystkich wewnętrznych lub zewnętrznych postępowaniach wyjaśniających;
- e) składanie przez pracowników fałszywych oświadczeń lub przekazywanie mylących informacji osobom prowadzącym postępowanie wyjaśniające może być podstawą do odpowiedzialności porządkowej pracownika lub do rozwiązania stosunku pracy, jak również może stanowić wykroczenie lub przestępstwo;
- f) notatka służbowa, o której mowa w pkt. a) przekazywana jest niezwłocznie Komisji Rewizyjnej Związku, która zobowiązana jest do przeprowadzenia wewnętrznej kontroli, działając w oparciu o Statut Związku oraz swój regulamin. Raport z kontroli obejmujący zalecenia, Komisja Rewizyjna przedkłada Zgromadzeniu Ogólnemu Związku. Zgromadzenie Ogólne poleca Zarządowi w drodze uchwały podjąć stosowne kroki, adekwatne do ustaleń Komisji Rewizyjnej oraz jej zaleceń, nie wyłączając obowiązku informowania podmiotów zewnętrznych;
- g) uchwały Zgromadzenia Ogólnego stanowią podstawę do prowadzenia działań naprawczych;
- h) wzór notatki, o której mowa w lit. a) stanowi załącznik nr 2 do dokumentu.

§ 5

Ochrona pracowników

Pracownikom Biura Związku przysługuje ochrona zgodnie z postanowieniami Kodeksu pracy.

§ 6

Ryzyko rezydualne

Ze względu na specyfikę Związku jako osoby prawnej działającej w oparciu o ustawę Prawo o stowarzyszeniach, w działalności Związku nie są definiowane ryzyka rezydualne.

§ 7

Aktualizacja i zmiany zasad.

1. Aktualizacji bądź zmiany zasad dokonuje Dyrektor Związku w drodze zarządzenia.

2. Aktualizacja bądź zmiana zasad może wynikać z:
 - a) zaleceń podmiotów zewnętrznych np. Instytucji Zarządzającej lub Instytucji Akredytującej RPO WSL 2014 – 2020;
 - b) zaleceń organów Związku;
 - c) spostrzeżeń Dyrektora Związku lub pracowników Biura, wynikających ze stosowania zasad w praktyce.
3. Pracownicy Biura są zobowiązaniu zapoznać się i przyjąć do stosowania każdą aktualizację bądź zmianę zasad.

Załącznik nr 1 do Zasad postępowania w przypadku wystąpienia podejrzenia popełnienia nadużycia finansowego i oszustwa w Biurze Związku Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego z siedzibą w Rybniku

ARKUSZ DO IDENTYFIKACJI I OCENY RYZYKA POPEŁNIENIA NADUŻYĆ FINANSOWYCH I OSZUSTW

Lp.	Nazwa i cel zadania	Zidentyfikowane ryzyko	Przyczyna ryzyka	Skutek ryzyka (dokładny opis)	Wdrożone działania obniżające poziom ryzyka	Prawdopodobieństwo	Ocena skutku ryzyka popełnienia nadużyć finansowych i oszustw	Poziom ryzyka	Postępowanie z ryzykiem nieakceptowalnym

.....
(data, imię i nazwisko osoby sporządzającej arkusz)



*Załącznik nr 2 do Zasad postępowania w przypadku wystąpienia
Podejrzenia popełnienia nadużycia finansowego i oszustwa w Biurze Związku Gmin i Powiatów
Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego z siedzibą w Rybniku*

Rybnik, dnia

NOTATKA

Do: Adam Wawoczny – Dyrektor Związku

Od:

Sprawa: Zgłoszenie podejrzenia nadużycia finansowego i oszustwa w Biurze Związku Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego z siedzibą w Rybniku.

Opis podejrzenia nadużycia finansowego i oszustwa	
--	--

Adnotacje Dyrektora Związku:

.....
.....

Załącznik nr 3 do Zasad postępowania w przypadku wystąpienia podejrzenia popełnienia nadużycia finansowego i oszustwa w Biurze Związku Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego z siedzibą w Rybniku

Sygnaly ostrzegawcze (czerwone flagi) dla RPO WSL 2014-2020

Sygnaly ostrzegawcze (czerwone flagi) stanowią oznaki, przesłanki możliwych nadużyć finansowych lub korupcji. Jest to zbiór elementów mających nietypowy charakter, odbiegających od typowego, zwykłego działania. Wystąpienie sygnałów ostrzegawczych powinno zwiększać czujność personelu i kierownictwa oraz skłaniać do podjęcia niezbędnych działań w celu potwierdzenia lub zaprzeczenia istnienia ryzyka nadużyć finansowych.

Wszystkie osoby zaangażowane we wdrażanie RPO WSL 2014-2020 mogą dostrzec potencjalne sygnaly nieuczciwej działalności i są zobowiązane do odpowiedniego na nie reagowania. Pożądaną cechą w tym zakresie jest myślenie krytyczne, w szczególności w przypadku osób wykonujących zadania kontrolne. W celu ułatwienia wykrywania nadużyć przygotowano katalog najważniejszych sygnałów ostrzegawczych, które mogą wskazywać na nieuczciwe zachowanie. Należy mieć jednak na uwadze, że identyfikacja jednego lub kilku z niżej wskazanych sygnałów nie oznacza, że w projekcie/ procedurze doszło do nadużyć finansowych, dlatego należy krytycznie ocenić sytuację czy nie są one konsekwencją określonego rodzaju wsparcia/ typu beneficjenta lub projektu, itp.

Wskazany niżej katalog dotyczy realizacji całego RPO WSL 2014-2020 oraz wszystkich zaangażowanych w jego wdrażanie instytucji. Należy jednak zaznaczyć, iż nie każdy z wymienionych sygnałów może pojawić się we wszystkich instytucjach. Mając na uwadze dwufundusowość programu, specyfikę wdrażanych działań, każda z zaangażowanych instytucji powinna przyjąć indywidualne podejście do analizy sygnałów ostrzegawczych pod kątem ich potencjalnego wystąpienia i ich wagi/istotności w identyfikacji nieuczciwych zachowań.

Katalog został podzielony na części: **zamówienia publiczne i koszty pracy**, co wynika z Wytycznych Komisji Europejskiej pn. *Ocena ryzyka nadużyć finansowych oraz skuteczne i proporcjonalne środki zwalczania nadużyć finansowych* gdzie wskazano, że te dwa obszary są szczególnie na rażone na wystąpienie popełnienia nadużyć. Dodatkowo wyróżniono sygnaly związane

z oceną wniosków o dofinansowanie oraz kontrolą administracyjną i na miejscu realizacji projektu z uwagi na zidentyfikowane rodzaje ryzyk dla przedmiotowych obszarów.

W katalogu uwzględniono także sygnały ostrzegawcze, które mogą być identyfikowane w trakcie analizy dokumentów, wynikające z odbiegającej od standardów ich formy lub treści. Niniejszy katalog może być uzupełniany o nowe sygnały ostrzegawcze, które będą pojawiały się w trakcie realizacji Programu, np. nowe rodzaje wykrytych w Programie nadużyć, które nie zostały wskazane w katalogu. W związku z powyższym wszystkie instytucje zaangażowane w realizację Programu powinny ewidencjonować pojawiające się nowe przykłady sygnałów ostrzegawczych, np. w formie tabeli dostępnej dla pracowników instytucji na dysku wspólnym. W trakcie spotkań Zespołu ds. samooceny ryzyka nadużyć finansowych przypadki te będą przedmiotem dyskusji pod kątem włączenia ich do katalogu Sygnałów ostrzegawczych dla RPO WSL 2014-2020.

1. Zamówienia publiczne/zasada konkurencyjności:

- nieuzasadnione preferencyjne traktowanie wykonawcy przez pracownika decydującego o udzieleniu zamówienia,
- nieuzasadniony, nagły wzrost zamożności osoby decydującej o udzieleniu zamówienia,
- osoba decydująca o udzieleniu zamówienia prowadzi działalność gospodarczą w obszarze związanym z udzielanym zamówieniem lub związanym z wykonawcą,
- osoba decydująca o udzieleniu zamówienia odmawia przeniesienia na stanowisko niezwiązane z zamówieniami publicznymi,
- osoba decydująca o udzieleniu zamówienia nie przedstawia deklaracji bezstronności i braku powiązań lub deklaracja jest niepełna,
- powtarzające się akceptowanie wysokich cen, niskiej jakości prac itp.,
- zwycięska oferta jest zbyt droga w porównaniu do szacowanych kosztów, opublikowanych wykazów cen, podobnych robót lub usług, średnich cen w branży lub cen rynkowych,
- ceny konsekwentnie zawyżane przez wszystkich oferentów,
- ceny ofert spadają w przypadku udziału w przetargu nowego oferenta,
- rotacja zwycięskich oferentów w podziale na typ zadania lub robót,
- nietypowe schematy przetargów (np. oferty różnią się od siebie w cenie dokładnie o pewien procent, zwycięska oferta sytuuje się tuż poniżej wartości progowej akceptowalnej ceny, cena oferty jest taka sama jak cena przewidziana w budżecie, zbyt wysoka, zbyt niska, zawiera okrągłe wartości liczbowe, oferta jest niekompletna itp.),
- ewidentne związki między oferentami, np. ten sam adres, pracownicy, numer telefonu itp.,

- w pewnych przetargach biorą udział zawsze ci sami konkurenci, inne firmy nigdy nie składają ofert,
- pewne pozycje zapisane w specyfikacji przetargowej są inne niż te zapisane w umowie,
- oferenci mają bliskie kontakty z osobą decydującą o udzieleniu zamówienia publicznego i pracownikami odpowiedzialnymi za przetarg lub uczestniczą w przygotowaniu specyfikacji,
- wymiana korespondencji lub inne przesłanki wskazujące na to, że pracownik i wykonawcy wymieniają się informacjami dotyczącymi prowadzonego postępowania,
- przyznanie jednemu dostawcy znaczącej liczby zamówień,
- niektóre oferty zostały otwarte wcześniej,
- przyjmowanie spóźnionych ofert,
- oferent składający spóźnioną ofertę wygrywa przetarg,
- wszystkie oferty zostają bezpodstawnie odrzucone, po czym ogłaszany jest nowy przetarg,
- skargi ze strony oferentów,
- kwalifikujący się oferent zostaje wykluczony mimo braku jednoznacznych przyczyn,
- udzielanie zamówień jednemu wykonawcy tuż poniżej wartości progów, powyżej których wymagane jest przeprowadzenie przetargu,
- udzielanie bez przetargu zamówienia, które wcześniej było objęte procedurą przetargową,
- podział dostawy, manipulowanie kwotami w celu uniknięcia progu, powyżej których obowiązuje procedura przetargowa/konkurencyjności,
- pomijanie wymaganej przepisami procedury konkurencyjnej,
- manipulowanie procedurami konkurencyjnymi,
- płatności niezgodne z faktyczną realizacją zlecenia,
- wykonawca dostarcza nieodpowiednią lub niepełną dokumentację,
- sposób wykonania umowy niezgodny z wymaganiami umownymi i specyfikacjami,
- znaczące różnice między szacowanymi a rzeczywistymi kosztami,
- konkretne osoby wymienione w ofercie jako „kluczowi pracownicy” nie pracują w ramach zamówienia,
- brak informacji o usługodawcach, przegranych oferentach w Internecie, wykazach przedsiębiorców, brak adresu itp.
- faktury za towary lub usługi nie znajdują potwierdzenia przy inwentaryzacji lub w dokumentacji księgowej,
- brak potwierdzenia otrzymania zafakturowanych towarów i usług,
- podwykonawcy zatrudniani kaskadowo,
- płatności gotówkowe,
- udzielanie większości zamówień (zamówień o znacznej wartości) przed podpisaniem umowy o dofinansowanie,

- skargi związane ze sposobem realizacji form wsparcia w ramach projektu,
- nieudokumentowane lub częste zmiany w warunkach zamówienia zwiększające jego cenę,
- oferent składający ofertę o niskiej cenie wycofuje się z przetargu/postępowania, a następnie zostaje podwykonawcą,
- przegrani oferenci są zatrudniani jako podwykonawcy,
- przekazywanie wybranemu wykonawcy poufnych informacji, które nie są dostępne dla pozostałych oferentów,
- ceny dotyczące pewnych pozycji w przetargu/ postępowaniu ofertowym wydają się zaniżone,
- nabywca definiuje produkt, korzystając z nazwy firmowej zamiast z opisu;
- słaba kontrola procedur przetargowych/ofertowych, np. nieprzestrzeganie terminów,
- wprowadzanie zmian do ofert po ich otrzymaniu,
- nieuzasadnione odrzucenie oferty,
- następujące po sobie zamówienia tuż poniżej wartości progowej;
- wygórowane lub nietypowe rachunki za robociznę,
- rachunki za robociznę niezgodne z postępem wykonania umowy,
- informacje dotyczące cen są nieaktualne,
- ewidentnie zawyżone ceny w porównaniu z podobnymi zamówieniami, wykazami cen lub średnimi cenami w branży;
- różnice pomiędzy wynikami badań i kontroli a wymaganiami umownymi i specyfikacjami,
- brak wyników badań kontrolnych lub certyfikatów, pomimo że były wymagane w zapytaniu ofertowym,
- wykonawca nie posiada odpowiedniego sprzętu/ personelu na miejscu robót;
- faktury za towary lub usługi nie znajdują potwierdzenia przy inwentaryzacji lub w dokumentacji księgowej,
- ceny na fakturach, ilości, opis rzeczowy lub warunki realizacji zamówienia nie odpowiadają opisowi w zapytaniu ofertowym/ofercie/zamówieniu, zleceniu zakupu, dokumentacji dotyczącej odbioru, inwentaryzacji lub dokumentacji dotyczącej użytkowania,
- powielone faktury na tę samą kwotę, z tym samym numerem, danymi itp.,
- podwykonawcy zatrudniani kaskadowo,
- nietypowe bądź podrobione opakowanie, kolory lub wzornictwo inne niż standardowe,
- numery identyfikacyjne wyrobów różnią się od tych wskazanych w katalogu lub w systemie numeracji,
- znaczące różnice między szacowanymi a rzeczywistymi kosztami materiałów,
- nietypowe lub nieczytelne numery seryjne; numery seryjne są niezgodne z rzeczywistym systemem numeracji producenta,

- faktury, numery inwentaryzacyjne lub opisy pozycji nie odpowiadają warunkom zlecenia.

2. Koszty pracy:

- widoczne zmiany w ewidencji czasu pracy,
- brak ewidencji czasu pracy,
- nagłe, znaczące zmiany w kosztach pracy,
- niewystarczające kontrole wewnętrzne w fakturowaniu kosztów pracy, jak np. karty czasu pracy podpisywane z wyprzedzeniem, karty czasu pracy pracownika wypełniane przez przełożonego, wypisane ołówkiem lub wypełniane na koniec okresu rozliczeniowego,
- podpisane umowy nie precyzują świadczonych usług, brak jest dodatkowej dokumentacji, takiej jak szczegółowe faktury, sprawozdania uzasadniające wydatki,
- znaczące różnice między zaproponowanymi i rzeczywistymi kosztami jednostkowymi lub ilością świadczonych usług, które nie są uzasadnione zmianami w zakresie prac lub wymaganiami dotyczącymi zlecenia.

3. Ocena i wybór projektów do dofinansowania:

• Konflikty interesów wewnątrz KOP:

- nieuzasadnione preferencyjne traktowanie wnioskodawców,
- osoba oceniająca wnioski prowadzi działalność gospodarczą, której nie ujawniła, bądź pozostawała w stosunku pracy lub podległości służbowej z wnioskodawcą lub podmiotem przygotowującym wniosek,
- osoba oceniająca odmawia przeniesienia na stanowisko niezwiązane z oceną wniosków,
- osoba oceniająca wnioski pozostawia niepełne oświadczenia o bezstronności oraz deklaracje poufności,
- wymiana korespondencji lub inne przesłanki wskazujące na to, że oceniający i wnioskodawca(y) wymieniają się informacjami dotyczącymi oceny złożonego wniosku,
- nietypowe, nie mające uzasadnienia w obiektywnie ocenianych zapisach wniosku, argumenty przytaczane przez oceniającego na przyznanie większej ilości punktów,
- nieuzasadniony, nagły wzrost zamożności osoby oceniającej wnioski,
- ocena wniosków dokonywana w miejscu lub sposób umożliwiający dostęp do dokumentów z oceny osobom postronnym,
- zdecydowana rozbieżność w ocenach obu oceniających, gdzie jeden z oceniających przyznaje bardzo dużo punktów (lub bardzo mało), co nie pokrywa się z oceną drugiego oceniającego i treścią

wniosku, a w przypadku stwierdzenia znaczącej rozbieżności także z oceną trzeciego oceniającego (EFS) lub drugiej pary oceniających (EFRR),

- próba wskazywania przez oceniającego, które wnioski chciałby otrzymać do oceny,
- informacja, że ekspert oceniający w danym naborze współpracuje (lub do niedawna współpracował) z wnioskodawcą aplikującym w ramach danego naboru,
- wycofanie złożonej podpisanej karty oceny przez eksperta lub chęć wprowadzenia znacznych zmian do złożonej (podpisanej) karty,

- **Manipulowanie treścią wniosku o dofinansowanie przez wnioskodawcę:**

- w przypadku złożenia większej liczby wniosków w 1 lub więcej naborach: rozbieżności w podawanych przez wnioskodawcę w poszczególnych wnioskach informacjach szczegółowych dotyczących potencjału finansowego, kadrowego i technicznego,
- rozbieżność między wnioskiem a załącznikami, zwłaszcza kosztorysem,
- nadmiernie precyzyjny opis planowanych zakupów oznaczający możliwość naruszenia zasady konkurencyjności (bardzo szczegółowy opis może oznaczać, że tylko jeden dostawca spełnia postawione przez zamawiającego warunki)
- wskaźniki projektu są oszacowane nadmiernie optymistycznie w stosunku do potencjału i doświadczenia wnioskodawcy,
- powielanie projektów przez wnioskodawcę – złożenie w jednym naborze kilku tożsamyh projektów,
- sztuczne dzielenie zamówienia – opisywanie wydatków w budżecie wskazujące na podobny zakres zamówienia i jego sztuczne podzielenie na mniejsze części w celu uniknięcia stosowania procedur lub w celu uniknięcia publikacji ogłoszenia w Bazie konkurencyjności,
- pomijanie wymaganej przepisami procedury konkurencyjnej,
- niezgodność opisu zadań mających zostać realizowanych w ramach projektu ze szczegółowym budżetem projektu (dotyczy projektów EFS),
- niezgodność dat rozpoczęcia/zakończenia realizacji projektu z terminami realizacji zadań oraz ze szczegółowym budżetem projektu (dotyczy projektów EFS),

4. Kontrole administracyjne/na miejscu realizacji projektów:

- osoba weryfikująca wnioski o płatność (wnp)/kontrolująca projekty prowadzi działalność gospodarczą, której nie ujawniła, bądź pozostawała w stosunku pracy lub podległości służbowej z beneficjentem,

- osoba weryfikująca wnp/kontrolująca projekty odmawia przeniesienia na stanowisko niezwiązane z dotychczasowymi obowiązkami,
- osoba weryfikująca wnp/kontrolująca projekty pozostawia niepełne oświadczenia o bezstronności oraz deklaracje poufności,
- pracownicy próbują wskazywać Beneficjentów, których wnp chcieliby weryfikować/ których projekty chcieliby kontrolować.
- niska wykrywalność błędów/uchybień/nieprawidłowości przez danego pracownika
- wymiana korespondencji lub inne przesłanki wskazujące na to, że osoba weryfikująca wnp/kontrolująca projekty wymienia się z beneficjentem poufnymi informacjami dotyczącymi oceny wnp/kontroli projektu,
- zatwierdzenie wnp pomimo braku prawidłowych dokumentów potwierdzających poniesione wydatki,
- nieuzasadniony, nagły wzrost zamożności osoby weryfikującej wnp/kontrolującej projekty.

5. Sygnały ostrzegawcze w formie lub w treści dokumentów:

- widoczne różnice w rodzaju, rozmiarze, ostrości, barwie itd. czcionki na dokumencie
- wymazane lub skreślone dane, dopiski bez podpisów osób upoważnionych
- odręcznie napisane kwoty bez podpisu osób upoważnionych
- brak lub nadmiar liter, brak ciągłości w liniach tekstu
- nietypowo ostre krawędzie oficjalnych pieczęci lub nietypowa barwa, wskazujące na użycie drukarki komputerowej,
- całkowicie identyczne podpisy osób (pod względem formy i rozmiaru) na różnych dokumentach, wskazujące na możliwość przerobienia w postaci wydruku komputerowego,
- kilka ręcznych podpisów w podobnym stylu lub identycznym długopisem lub piórem na dokumentach odnoszących się do różnych okresów,
- nietypowe daty, kwoty, uwagi, numery telefonów i obliczenia,
- brakujące pozycje (w odniesieniu do kolejnych kontroli)-
- błędy w obliczeniach na fakturze lub odcinku wypłaty wygenerowanych przez komputer: np. kwoty całkowite nie odpowiadają sumie transakcji,
- brak obowiązkowego elementu faktury: daty, numeru identyfikacji podatkowej, numeru faktury itd.,
- identyczne wzajemnie położenie pieczęci i podpisu osoby na zestawie dokumentów, wskazujące na użycie obrazu (a nie prawdziwy podpis),

- ogólnikowy opis towarów lub usług,
- niezgodności lub odchylenia od standardu dotyczącego numerów rachunków bankowych (np. mniej cyfr niż powinno być, numer nie odpowiada określonemu oddziałowi banku, inne widoczne niespójności).